

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมา.....	1
1.2 ความสำคัญของปัญหา... ..	5
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.4 คำถามการวิจัย	6
1.5 สมมุติฐานการวิจัย	6
1.6 ขอบเขตการวิจัย	6
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่วิจัย.....	7
2.1.1 บ้าน ไตยวน ที่ดอยสะเก็ด เชียงใหม่	
2.1.2 แผนภูมิการใช้ชีวิตในรอบปีของชุมชนเกษตรกรรม	
2.1.3 เรื่องเล่าของคนแม่กำปอง	
2.1.4 ความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี	
2.2 ทฤษฎีและกฎหมายที่รองรับ.....	13
2.2.1 การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ (EKISTICS).....	13
2.2.2 กฎหมาย ระเบียบ และประกาศที่เกี่ยวข้อง.....	14
2.3 ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
2.4 สรุป	18
3 ระเบียบวิธีการวิจัย	19
3.1 รูปแบบการวิจัย.....	19
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	20
3.3 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....	21
3.4 เครื่องมือการวิจัย.....	22
3.5 การรวบรวมข้อมูล.....	22
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	22

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	96
ภาคผนวก	99
ภาคผนวก ก ศัพท์ที่เกี่ยวข้อง.....	100
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม.....	105
ภาคผนวก ค จำนวน โสมสเดย์ที่ได้รับมาตรฐาน โสมสเดย์ไทย พ.ศ. 2551.....	115
ประวัติย่อผู้วิจัย	118

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงแผนที่ประเทศไทยแสดงตำแหน่งเมือง เชียงแสนในแต่ละอาณาจักร.....	2
2.1 แสดงแผนภูมิการใช้ชีวิตในรอบปีของชุมชนเกษตรกรรม.....	10
3.1 แผนที่ความคิด การวิจัยเรือนแรม.....	23
4.1 แผนที่เส้นทางสู่บ้านเขาแก้วหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน ไทยวนสระบุรี.....	24
4.2 แผนที่แสดงความกว้างแม่น้ำป่าสักด้านทิศใต้ของบ้านเขาแก้ว.....	25
4.3 เปรียบเทียบผังบริเวณบ้านเขาแก้วพ.ศ.2511 และพ.ศ.2542.....	26
4.4 ผังบริเวณเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2552.....	27
4.5 ป้ายชื่อที่มีภาษาวนกำกับ.....	28
4.6 เรือนหลังที่ 4 มองจากทิศใต้ด้านแม่น้ำป่าสัก.....	28
4.7 เรือนหลังที่ 9 มองจากทิศใต้ริมแม่น้ำป่าสัก.....	28
4.8 จัดแสดงกลุ่มเรือลุ่มแม่น้ำป่าสัก.....	28
4.9 รูปด้านทิศเหนือเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2552.....	29
4.10 รูปด้านทิศใต้เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2552.....	30
4.11 รูปด้านทิศตะวันออกเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2552.....	31
4.12 รูปด้านทิศตะวันตกเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2552.....	32
4.13 รูปตัดตามยาว ตลอดผังเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2552.....	33
4.14 รูปตัดตามขวางตลอดผังเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2552.....	33
4.15 ทักษณภาพลายเส้นเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2552.....	34
4.16 กลุ่มเรือนริมแม่น้ำป่าสักด้านทิศใต้เดือนเมษายน พ.ศ.2553.....	35
4.17 ชื่อเรียกองค์ประกอบของเรือนไทย.....	35
4.18 ปั้นลมแบบต่างๆ.....	36
4.19 หน้าจั่วแบบต่างๆ.....	36
4.20 ฝาเรือนแบบต่างๆ.....	37
4.21 คันทวย หรือค้ำยันแบบต่างๆ.....	37
4.22 เสาเรือน.....	38
4.23 ลูกกรงระเบียง.....	38
4.24 ลักษณะการใช้งานของฝาไหล.....	38
4.25 หน้าต่างแบบต่างๆ.....	38

สารบัญภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
4.26 ลักษณะเรือนและผังพื้นบ้านเรือนไทย.....	39
4.27 ลักษณะของฝาถ้งหรือหน้าถ้ง.....	40
4.28 ห้องแถวฝาถ้งแบบติดบานพับและเปลี่ยนเป็นประตูเหล็ก.....	40
4.29 เครื่องตกแต่งเรือน.....	41
4.30 เรือแบบต่างๆ ในลุ่มน้ำป่าสัก.....	41
4.31 รูปตัดตามยาวแสดงระดับน้ำท่วมขังเดือนตุลาคม พ.ศ.2553.....	42
4.32 รูปตัดตามขวางแสดงระดับน้ำท่วมขังเดือนตุลาคม พ.ศ.2553.....	42
4.33 ระดับน้ำท่วมบ้านเขาแก้วภาพบนระดับ-6.90เมตรภาพล่างระดับ-2.15เมตร.....	43
4.34 ระดับน้ำบริเวณช่วง หน้าบ้านด้านทิศเหนือ.....	43
4.35 ระดับน้ำท่วมที่ เรือนฟ่อนรำใต้ถนนเรือนหลังที่.....	43
4.36 ระดับน้ำท่วมครัวไฟเรือนหลังที่ 2.....	43
4.37 ระดับน้ำท่วมห้องจัดแสดงผ้าทอโบราณชั้นล่างเรือนหลังที่ 6.....	43
4.38 เมื่อระดับน้ำลดลงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2553.....	44
4.39 สภาพบ้านเขาแก้วระหว่างการฟื้นฟูเดือนมกราคม พ.ศ.2554.....	45
4.40 ผังเรือนจำแนกตามลำดับการสร้าง.....	46
4.41 เรือนหลังที่ 1 ด้านทิศเหนือติดถนนปากบาง.....	47
4.42 เรือนหลังที่ 1 ด้านทิศใต้หันหน้าสู่แม่น้ำป่าสัก.....	47
4.43 เรือนหลังที่ 1 ด้านทิศตะวันตก.....	47
4.44 หน้าจั่วแบบฉลุลายงดงาม ได้จากอำเภอเสাইให้.....	47
4.45 มองจากซุ้มทางเข้าหลัก ด้านทิศเหนือขวามือเป็นเรือนหลังที่ 2.....	48
4.46 การเสริมดินพื้นไม้ใต้ถนนเรือนหลังที่ 2 และต่อเติมครัวไฟ.....	48
4.47 เรือนหลังที่ 3 ด้านทิศตะวันออกและด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ.....	48
4.48 เรือนหลังที่ 4 ด้านทิศเหนือและด้านทิศใต้.....	49
4.49 เรือนหลังที่ 5 มองจากกระเบื้องเรือนหลังที่9 ด้านทิศใต้ริมน้ำป่าสัก.....	49
4.50 เรือนหลังที่ 5 มีธรณีประตูยกสูงเพื่อกันผู้บุกรุก.....	49
4.51 ห้องพระของเรือนที่ 5 มีประตูเข้าห้องนอน.....	50
4.52 ฝาปะกน 3 แบบในเรือนที่ 5.....	50
4.53 เรือนหลังที่ 5 เปลี่ยนรูปแบบและขนาดหลังคานอกชานด้านทิศใต้ พ.ศ.2553.....	50

สารบัญภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
4.54 เรือนหลังที่ 6 หลังคาทรงปั้นหยากับเรือนคร้วกับห้องน้ำ - ส้วม พ.ศ. 2553.....	51
4.55 เรือนหลังที่ 7 เรือนแฝงปะกน.....	51
4.56 เรือนหลังที่ 8 ยุงข้าวหลังน้ำท่วมตุลาคม พ.ศ. 2553.....	51
4.57 เรือนหลังที่ 9 มองจากทิศเหนือสู่ม่าน้ำป่าสัก.....	52
4.58 เรือนหลังที่ 9 ด้านทิศตะวันออกมองจากลานการแสดง.....	52
4.59 ศาสนาสถานภายในวัดเขาแก้ววรวิหาร รูปที่ 1. ซุ้มบันไดนาคทางขึ้นช่วงวัดสร้าง สมัยพระมหาบุญมาเป็นเจ้าอาวาส 2. เจดีย์ประธานทรงปราสาท 5 ยอดและวิหาร จัตุรมุขยอดพระปรารักษ์ 3. หอระฆังโบราณ 4. ศาลาโรงธรรมเครื่องก่อหรือศาลาดิน	56
4.60 พระพุทธศิลปะภายในวัดเขาแก้ววรวิหารรูปที่ 1. พระพุทธปฏิมาทรงเครื่องปางห้าม สมุทรขนาดใหญ่ครองจีวรคูนนูนลายดอกกลิ้งปิดทองประดับกระจกพระพุทธปฏิ มาปางห้ามสมุทร 2. พระมาลัยถือตาลปัตร 3. รอยพระพุทธบาทจำลองหล่อด้วยสำริด	56
4.61 รูปที่ 1. พระอุโบสถสมัยรัชกาลที่ 3 2. โรงเรียนปริยัติธรรมแห่งแรก 3. กุฏิเจ้าอาวาส ไม้สักทอง 4. พระประธานปางมารวิชัยสมัยสุโขทัยกับพระอัครสาวกสององค์ใน วัดสมุหประดิษฐาราม.....	57
4.62 รูปที่ 1. เจดีย์หลวงรูปทรงล้านนา 2. เสาหินแกะสลักลวดลายงดงามที่วัดพระยาทศ 3. ธรรมาสถูปาศิลปกรรมล้านนาที่วัดท่าช้างเหนือ.....	57
4.63 รูปที่ 1. ทำหินลาด 2. ทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ 3. ศูนย์แข่งขันเรือยาวประเพณี.....	58
4.64 รูปที่ 1. หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนสระบุรี 2. ศูนย์วัฒนธรรมตำบลต้นตาล 3. หมู่บ้านท่องเที่ยวโฮมสเตย์เชิงวัฒนธรรมตำบลต้นตาล จัดแสดง เรือยาวนารายณ์ ประสิทธิ์	60
4.65 รูปที่ 1. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลดาวเรือง 2. กลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าบ้านต้นตาล 3. กลุ่มทอผ้ายกมุกหมู่บ้านงามล้อม.....	61
4.66 รูปที่ 1. ตลาดน้ำดาวเรือง 2. ตลาดต้นน้ำต้นตาล 3. ตลาดโบราณร้อยปีเสาไห้.....	61
4.67 การตั้งถิ่นฐานชุมชนไทยวนบนพื้นที่ราบลุ่มริมสองฝั่งแม่น้ำป่าสัก.....	64
4.68 ลำธารหน้าบ้านเขาแก้ว(บ้านสวน)รองรับน้ำไหลลงสู่อ่างน้ำหลังบ้าน.....	65
4.69 บ่อน้ำหลังบ้านเขาแก้ว(บ้านสวน)ที่รองรับและเก็บไว้ใช้ในการเกษตร.....	65
4.70 ลานกลางหมู่บ้านหรือช่วงหมู่บ้านต้นตาล.....	65

สารบัญภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
4.71 รั้วตาแสง รั้วค้ำหรือรั้วตั้งปอง และรั้วสลาบพบบที่บ้านเขาแก้ว.....	66
4.72 ผังบริเวณและพื้นที่ใช้สอย.....	67
4.73 ภาพชั้ยบ้าน โสมสเดย์เรือนไทยใต้ถุนสูงอายุเกือบ200ปีของนางลำเจียกภาพขวา โสมสเดย์ของกำนันสมจิตต์ ยะกุล.....	68
4.74 จัดแสดงอุปกรณ์เครื่องใช้ในการทำไร่ทำนาใต้เรือนหลังที่ 9	72
4.75 จัดแสดงเรือประเภทต่างๆริมลำน้ำในอดีตปี พ.ศ. 2552.....	72
4.76 การสอนเพื่อนรำพื้นบ้านล้านนาทุกวันเสาร์ใต้ถุนเรือนหลังที่ 1.....	73
4.77 การแสดงเพื่อนรำวัฒนธรรมล้านนาพร้อมทั้งอาหารแบบขันโตกที่ข่วงบ้านค้ำนทิส ใต้.....	73
4.78 การแสดงการเพื่อนรำวัฒนธรรมล้านนา และรำไทยภาคกลางในชุดแต่งกายแบบ ชาวไทยวน.....	74
4.79 ปู่เสื่อ นอนฟูก กางมุ้งแบบฝาครอบ บนเรือนหลังที่ 5.....	74
4.80 ผังบริเวณเรือนที่พักแรม.....	75
4.81 ผังบริเวณบ้านเขาแก้ว พ.ศ. 2542 - 2543.....	78
4.82 ผังบริเวณบ้านเขาแก้ว พ.ศ. 2547 - 2549	78
4.83 ผังบริเวณบ้านเขาแก้ว พ.ศ. 2551 - 2552.....	84
4.84 ผังบริเวณบ้านเขาแก้ว พ.ศ. 2553 – 2554.....	85
4.85 แผนที่แหล่งเรียนรู้ชุมชนไทยวน สระบุรี.....	85
4.86 ป้ายเกียรติภูมิแห่งแผ่นดินจากโครงการ Think Earth ปีพ.ศ.2533 มอบให้กับ หอ วัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนสระบุรี.....	86
4.87 แผนที่อาคารพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี จังหวัดพิจญ์โลก.....	86
5.1 โสมสเดย์บ้านต้นตาล รูปชั้ยเมื่อพ.ศ.2552 รูปขวาเมื่อพ.ศ.2554.....	94

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1	เปรียบเทียบลักษณะสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นระหว่างบ้านเขาแก้วและบ้านต้นตาล..... 69
4.2	ความดีในแต่ละกิจกรรมที่บ้านเขาแก้วหรือหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน ไทยวนจังหวัด สระบุรี..... 76
4.3	คุณลักษณะระหว่างบ้านเขาแก้ว(หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน)กับพิพิธภัณฑ์ พื้นบ้านจำทวี..... 80
4.4	แสดงการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยตามประกาศสำนักงานพัฒนาการ ท่องเที่ยว พ.ศ.2551 ของบ้านเขาแก้ว บ้านต้นตาล และ บ้านแม่กำปอง..... 82
4.5	เปรียบเทียบการใช้สอยเดิมกับการใช้สอยใหม่..... 88
6.1	จำนวนโฮมสเตย์ที่ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ. 2551..... 116